

tematický okruh č. 29: **SLOVENSKÁ POÉZIA PO R. 1945**

Spoločensko-historický úvod + etapy vývinu poézie zo Zmaturuj z literatúry s. 163 – 164

Pri uvedených básňach je potrebné urobiť podrobný myšlienkový aj jazykový rozbor (trópy a figúry, lexika, strofické členenie).

Autori:

Ján Kostra – regionalista (s. 164)

zbierka **Moja rodná**, báseň Moja rodná

*(...) Ej zabľúdili sme zblľúdili
v krtisku bolesti a smľútkov
ďalekým mestám vyznávali lásku
a bledým kráskam posielali verše
v poryvoch vetra ktorý zrážal listy
prastarej jari*

*A ty si zatiaľ vyčkávala na mňa
ty verná rodná hruda kamenistá
pás poľa zemiakového
pokorný ovsík chudoby
trnka na medzi
šíp
nepoddajný strážca krehkej nádhery
slepej ruže*

*A ty si zatiaľ vyčkávala na mňa
šatôčku vyšívala
v pokornej pýche svojej panenskej
ty ktorá nepoznala si dosiaľ chvály
milencových úst (...)*

Zhadzujem na prah mošnu žobrácku
palicu lámam družku blľúdení
a padám tvárou v lono trávnaté
Moja rodná*

*mošna – kapsa, taška

Autor spracúva **tému domova**. Domov ako útočisko, bezpečné miesto, istota oproti vojne, spoločenskému chaosu. V poslednej slohe motív návratu. Výrazná **personifikácia rodného kraja**, Liptova – domov ako žena, skromná, verná, čistá, chudobná, ale krásna.

Vojtech Mihálik

50. roky schematizmus a socialistický realizmus – zbierka **Spievajúce srdce**, báseň Strana

***A ak už viacej nechceš, aby prevraveli zbrane,
ak miesto bunkrov postaviť chceš elektrárne,
v tej chvíli vlastne stranu stavať chceš.
Ak veríš pravde, strane veríš tiež,
ak ľúbiš ľud svoj, nevyhneš sa strane,
ak život svoj máš rád, aj stranu miluješ. (...)***

60. roky - v súvislosti s politickým a spoločenským uvoľnením zmena charakteru Mihálikovej tvorby – intímna lyrika – zbierka **Trpky** (trpké) osudy žien osamelých, opustených, bezdetných... (s. 165 stĺpec na okraji), báseň Krájanie

*Tak predsa odišiel, zostala sama v byte.
Tá druhá má boky, vie ponúknuť pohár smiechu,
nezodrala sa v modloslužbe krásneho domova (...)*

*A žena krájala, krájala srdce
mechanicky a dôkladne
a stále bolo čo krájať
a stále padalo haraburdie,
spomienky, vášne a sľuby,
rozbíjali sa, a kričali.
Tam na dne ležal malý čierny kameň,
nezraniteľný, zabudnutý kameň,
láska.*

Milan Rúfus a Miroslav Válek

vstup do literatúry koncom 50. rokov, predznamenujú **uvoľnenie v 60. rokoch**, tvorba bez znakov schematizmu, nový lyrický hrdina – má vlastný intímny svet, ktorý nemusí súvisieť so spoločenskou a politickou situáciou, vlastné radosti aj starosti

M. Rúfus (s. 166) – jeho lyrický hrdina je viac spätý s tradíciami, vidieckym prostredím, prácou na poli – motívy súvisiace s obrábaním pôdy (satie, žatie, obilie, klasy, chlieb...) + motívy detstva + náboženské motívy; jazyk tradičnejší, pravidelné strofické členenie

Zbierka **Zvony**, báseň Zvony detstva

*Vždy príde deň, keď deti zjedia kľúč
od dverí tajomstva. Už ho nevrátia.*

*Už ho nevydajú, už v nich zapadá
čo deň to hlbšie a neprekročia prah
zavretých dverí už nikdy viac. Tú čiaru,
za ktorou jedenie sa stáva vedením.*

*Už nikdy viac. A z ukradnutých zvonov
špina čas razí falšované mince
a kupuje, čo z detí ostalo.*

Osobná lyrika, téma detstva ako nenávratné obdobie zvedavosti, čistoty a úprimnosti, opozícia svet detí a dospelých.

Zbierka **Až dozrieme**, báseň Ľudstvo

<i>Blýska sa ticho, tlmene.</i>	<i>Mäkkosti klasu ohmatáva</i>
<i>a vtáka nečuť z polí.</i>	<i>dnes tichá prísnosť zo zeme</i>
<i>Obilie placho zvlnené</i>	<i>a dlho žne sa stroja.</i>
<i>Tak pred dozretím bolí.</i>	<i>Až dozrieme, až dozrieme...</i>

*Ale ty, báseň, neodpúšťaj.
Buď spravodlivosť tvoja.*

M. Válek (s. 167) – jeho lyrický hrdina je moderný 'mestský človek' 20. storočia, prevláda intímna lyrika a téma lásky, partnerských vzťahov, zväčša komplikovaných, oproti Rúfusovi jednoduchší, civilnejší a modernejší jazyk; nepravidelné strofické členenie

Zbierka **Dotyky**, báseň Dotyky

*Od rána k vám chodia telegramy,
more listov zaplavuje dom,
telefóny zazvonili v celej štvrti odrazu.*

*To nič nie je, to nič nie je,
to len ja ťa stále volám,
Nadvádzujem prerušené spojenie.
Ach, dobre že uverili v telefónnej centrále,
že ťa nechám miliónkrát pozdravovať,
miliónkrát že ťa prosím:
Nehnevaj sa,
je to strašne dôležité,
som z toho už celý blázon,
som do teba hrozne zamilovaný,
nechaj všetko tak ako je,
v kúpeľni nech horí voda,
v kuchyni nech tečie plyn,
nechaj, nech sa v izbe točia pojašené zrkadlá,
a pricestuj prvým vlakom,
sem pricestuj za mnou, na širokú rovinu!
(...)
Ponáhľaj sa, na rohu už trúbi večer, namaľovaný na modro jak starý automobil,
mestské slnko, škreklavá, obohraná platňa zasúva sa za obzor,
ale naša, medená, vyleštená rajnica krásne zapadá,
a keď sa dotkne Zeme, je to všetko čuť.*

Osobná lyrika, téma lásky, lyrický hrdina prežíva krízu vo vzťahu („Nadvádzujem prerušené spojenie“), mestské motívy, hovorový jazyk.

Mladí ľudia zo 4. B aj zo 4. C, Válek je jeden z mojich najobľúbenejších básnikov, báseň Dotyky je len torzo z jeho skvelej tvorby, možno poznáte pieseň Jesenná láska od Žbirku, ale stojí za to prečítať si aj ďalšie jeho básne zo zbierok Nepokoj a Milovanie v husej koži.